

Hva før verden?

2023-10-18

Optional[© Nationen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

NATIONEN

Onsdag 18. oktober 2023

MOTKULTUR 15

MOTKULTUR FAGLIG SNAKKA

I Norge står animalsk for om lag 60 prosent av proteinet, og vegetabilsk ligger på 40 prosent, altså motsatt av den globale fordelingen, skriver Smedshaug.

FOTO: VIDAR RUUD / NTB

Hva før verden?

Verden har på mange måter ikke et produksjonsproblem, men et kjøpekraftsproblem.

Chr. Anton Smedshaug, *Agri Analyse, 1. om. NMBU, forfatter av «Kan jordbruket fø verden?», som lanseres denne uken i tredje utgave.*

I forbindelse med verdens matvaredag som var mandag denne uken, kan det være nyttig med en grov oversikt over hvordan tilgang på næring og ulike produkter varierer globalt.

MENNESKENES TILGJENGELIGE energi totalt er beregnet å utgjøre 2950 kcal per person globalt i 2020 (ifølge Our World in Data). Ernæringen besto i gjennomsnitt av 62 prosent karbohydrat, 26 prosent fett og 12 prosent protein. Anslaget er at cirka 2344 kcal kommer fra vegetabil, det vil si 82 prosent, mens 523 kcal kommer fra animalske kilder, med andre ord 18 prosent på verdensbasis.

BÅDE MENGDE kalorier og sammensetningen av disse varierer voldsomt. I Afrika er rundt 90 prosent av kaloriene fra vegeta-

bilske varer, mens snittet i Europa, Amerika og Øst-Asia ligger på om lag 70 prosent.

AV DE vegetabiliske kildene kommer den klart største delen av energien fra korn, det vil si 43 prosent med 1312 kcal, etterfulgt av planteoljer på 298 kcal og sukker på 230 kcal. Disse er de store næringsgruppene fra vegetabil i de aller fleste land, fordi de gir relativt konsentrerte produkter med lite vann i motsetning til knoller (poteter, kassava) og grønnsaker.

DE ER også relativt holdbare, noe som ikke minst er viktig i global sammenheng. Kjøtt og dyrefett utgjør størstedelen av animalske kalorier med 340 kcal, mens melk og melkefett bidrar med 145 kcal. Merk også at drøvtyggere er særlig viktige i en rekke utviklingsland fordi de har lengre holdbarhet og er lettere å konservere/tørke enn særlig fjørfe.

NÅR DET gjelder proteiner derimot, er fordelingen mellom animalske og vegetabiliske produkter mer lik. Her kommer 56 prosent fra vegetabiliske kilder, mens knappe 43 prosent kommer fra animalske kilder globalt. Fisk står da for rundt 7 prosent av det samlede proteininntaket. Dette til tross for at fisk utgjør 1-2 prosent av kaloriene globalt (med store regiona-

le variasjoner), men er en uforholdsmessig viktig proteinkilde i land der proteiner ofte er mangelvare.

SOM EN tommelfingerregel skal kroppen ha cirka 1 gram protein per kilo kroppsvekt daglig, og hvis det antas at gjennomsnittsvekten i verden er på cirka 60 kg, med stor variasjon, tilsvarer dette en verdensetterspørsel etter proteiner på cirka 60 gram per person. Behovet vil øke med hardt arbeid og trening. I gjennomsnitt er det 83 g/dag tilgjengelig per person i verden, der Afrika ligger lavest med 62 gram/dag, og Europa og Nord-Amerika høyest med 110 g/dag.

” Det er med andre ord ikke mangel på korn i verden, men utfordringer knyttet til fordeling.

PROTEINTILGANGEN ER vesentlig større i land med bredere andel animalske produkter i kostholdet, slik som vestlige land. Og den ligger høyest i land som Frankrike og USA, der nesten to tredjedeler av proteinet kommer fra animalske kilder, mens verden totalt sett har om lag 40

prosent fra animalsk og 60 prosent fra vegetabilsk.

VERDEN HAR på mange måter ikke et produksjonsproblem, men et kjøpekraftsproblem i det tilgangen er der, men mange land mangler kjøpekraft til å skaffe produktene eller egne midler/en politikk for å produsere dem selv. Det kan være verdt å minne om at verdens kornproduksjon på 2.800 millioner tonn brukes 43 prosent til menneskemat direkte, mens 38 prosent foredles via husdyr til primært protein og fett, og cirka 18 prosent går til ulike industrielle formål, herunder biodrivstoff.

BIODRIVSTOFFREST FRA mais og soya/traps gir også en verdifull proteinrest, som er godt dyrefor. Det er med andre ord ikke mangel på korn i verden, men utfordringer knyttet til fordeling og økonomisk utvikling for å sikre tilgang til ressursene.

DETTE ILLUSTRERES blant annet ved at i Afrika er det tilgjengelig gjennomsnittlig 2600 kcal per person per dag, mens Europa ligger på 3400 kcal, på linje med Amerika, som har om lag 3500 kcal tilgjengelig per person per dag, og Asia ligger på rundt 2900 kcal per person per dag (2020-tall).

I NORGE, som ligger høyt i

kjøpekraft i verden, utgjorde karbohydrater 45 prosent, fett 37 prosent og protein i underkant av 16 prosent av de totale 2.700 kcal gjennomsnittsnordmannen hadde tilgjengelig, ifølge Utvikling i norsk kosthold 2022. Tallene her nasjonalt er altså noe lavere enn tall fra andre kilder.

PROTEINTILGANGEN ER ofte den mest krevende og viktigste delen av matforsyningen. I norsk kosthold er de største kildene i fallende rekkefølge kjøtt (inkludert innmat), kornvarer, melkeprodukter, fisk og egg.

I NORGE står animalsk for om lag 60 prosent av proteinet, og vegetabilsk ligger på 40 prosent, altså motsatt av den globale fordelingen. Energifordelingen er 38 prosent fra animalsk mens den ligger på cirka 18 prosent globalt. Siden norskandelen er over 90 prosent på animalske produkter og under 30 prosent på vegetabiliske, så er proteindekningen høy, noe som også vises i høy omsetning i verdikjedene for kjøtt, melk og egg, og for så vidt fisk, men for fisk er det jo eksporten som driver omsetningen.

VEGETABILER FØR verden, og også Norge, selv om vi har klart størst norskandel i animalsk sektor.